

اولین کنگره بین المللی حقوق پزشکی

برگزار شد.

در راستای تحقق اهداف مورد نظر و مصوب مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و تلاشهای مداوم و مستمر بانیان این مرکز در زمینه آموزش و پژوهش و تعمیق اخلاق در علوم پزشکی، اولین کنگره بین المللی حقوق پزشکی با چهار محور پیوند اعضا، قتل ترحم آمیز، شبیه سازی انسان و مسئولیت پزشکی در تاریخ ۲۳ و ۲۴ آبان ماه ۱۳۸۶ در تالار امام علی (ع) دانشگاه شهید بهشتی با حضور حضرت آیه ا... هاشمی شاهرودی - رییس محترم قوه قضائیه و کلیه مسئولین عالی رتبه قضایی، دکتر باقری لنگرانی - وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دکتر صدر - رییس سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی و رییس سازمان نظام پزشکی، دکتر زالی - رییس دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، سرپرست سازمان پزشکی قانونی، رؤسای دانشکده های حقوق و پزشکی و جمعی از اساتید و اندیشمندان حوزه های مختلف فقه، فلسفه، پزشکی و حقوق برگزار گردید.

این کنگره باهمکاری دانشگاه پوآتیه، دانشگاه سوربن، دانشگاه علوم قضایی، کمیسیون ملی یونسکو، سازمان نظام پزشکی، سازمان پزشکی قانونی، سازمان جهانی بهداشت، بنیاد امور بیماریهای خاص، انجمن حکمت و فلسفه ایران، دانشکده حقوق دانشگاه تهران، کمیسیون حقوق بشر اسلامی، معاونت سلامت وزارت بهداشت، دادسرای پزشکی و دارویی تهران، کمیته ملی اخلاق زیستی یونسکو، معاونت غذا و داروی وزارت بهداشت، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری، فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی، معاونت حقوقی و توسعه قضایی قوه قضائیه، معاونت تحقیقات و

فناوری وزارت بهداشت، معاونت آموزشی و دانشجویی وزارت بهداشت، کمیسیون ملی اخلاق در علوم و فناوری یونسکو و فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران برگزار گردید.

اهداف برگزاری کنگره به شرح ذیل اعلام شده است:

- ۱- ایجاد زمینه تعامل و همفکری میان حوزه های مختلف پزشکی، فلسفی، اخلاقی، فقهی و حقوقی.
 - ۲- تبیین دیدگاههای اندیشمندان مسلمان ایرانی نسبت به موضوعات مطروحه.
 - ۳- آشنایی با افکار و اندیشه های اندیشمندان دیگر کشورها نسبت به موضوعات محوری کنگره.
 - ۴- پاسخگویی به سؤالات و چالش هایی که در محورهای کنگره مطرح است.
 - ۵- دستیابی به نتیجه مطلوب و ارائه راهکارهای مناسب به منظور تصمیم گیری در حوزه های مورد بحث.
- در جلسه افتتاحیه کنگره، پس از پخش سرود جمهوری اسلامی ایران و تلاوت آیاتی چند از قرآن کریم و اعلام **برنامه ها در ابتدا** جناب آقای دکتر زالی - رییس اولین کنگره بین المللی حقوق پزشکی و رییس دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ضمن خیرمقدم به حضار، خصوصاً حضرت آیه ... هاشمی شاهرودی - رییس محترم قوه قضائیه و جناب آقای دکتر لنگرانی - وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تأکید کرد: «مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی با این فرضیه بسیار مهم شکل گرفت که جهت برون رفت از چالش های فراروی جامعه پزشکی فقیه و فیلسوف و حقوقدان و پزشک باید کنار یکدیگر بنشینند و به تعامل فکری و تعاطی افکار و آراء بپردازند. این مرکز، در کشور بی نظیر است و از ابتدای تأسیس، کارگاههای آموزشی مختلفی را راه اندازی نموده و مباحث حقوق پزشکی را مطرح ساخته است و در این راستا پنج دپارتمان در این مرکز شکل گرفته که عبارتند از: اخلاق پزشکی، حقوق پزشکی، فقه پزشکی، تاریخ پزشکی و پزشکی قانونی. همچنین در سال گذشته ما توانستیم با همکاری اساتید دین شناسی و اخلاق زیستی دانشگاه ویرجینیا، دوره اخلاق زیستی را راه اندازی کنیم که اکنون در ماه ششم این کار هستیم و حدود ۱۲ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاههای علوم پزشکی سراسر

کشور به عنوان مدرسین آینده اخلاق پزشکی در این دوره حضور دارند.» وی در زمینه پیوند اعضاء به عنوان یکی از نکات محوری کنگره یادآور شد: «بحث پیوند اعضاء که کشور ما از پیشتازان آن است؛ از حیث پیوند کلیه، ایران رتبه چهارم جهانی را دارد. دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سطح جهانی مقام سوم را در پیوند کلیه به دست آورده است و بعد از آمریکا و کانادا، ما از نظر پیوند در منطقه بی نظیر هستیم. دانشگاه ما افتخار دارد که بیست و دومین عمل پیوند ریه در دانشگاه جشن گرفته شد. این کار همچون تعویض موتور هواپیما در حال پرواز است که حاصل خودباوری ملی ما است و لازم به ذکر است که این پیشرفتهای و دستاوردهای علمی پزشکی حاصل بهره گیری از فتاوی فقهای امامیه است.

دکتر باقری لنگرانی، وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و رییس افتخاری کنگره سخنران بعدی جلسه افتتاحیه بود که در باب جایگاه اخلاق و حقوق پزشکی در سیاست گذاری نظام سلامت به ایراد سخنرانی پرداخت. وی در ابتدا تأکید کرد: در وضعیت کنونی، ما در برابر چالش هایی قرار داریم. هر چند که در قوانین ما این چالش ها بیان شده لکن ابهاماتی وجود دارد و باید وحدت رویه ای به وجود آید تا خدمت رسانی مناسب ممکن شود. در حقوق پزشکی آنچه مهم است این است که باید مدافع حقوق بیماران باشد. حقوق پزشکی به نحوی طراحی، اجرا و اعمال شود که حرف اول آن این باشد که سلامت بیمار حفظ شود. لذا باید برای پزشکان و اداره کنندگان خدمات پزشکی پیش بینی کنیم که این خدمات را به خوبی ارائه دهند.

ما ظرفیتهای بسیاری را در نظام فقهی و قانونگذاری خود داریم که می تواند با تدبیر مورد استفاده قرار گیرد. البته هیچ کدام از این امور در واقع در تعارض با منافع بیماران نباید قرار گیرد. اصل حقوق بیماران و حفظ سلامت است. اصولاً طبیب باید در تخصص گرایي پزشکی سه اصل را در نظر گیرد:

۱- حفظ سلامت بیمار، نه منافع شخصی یا حرفه ای.

۲- خودمختاری بیمار، یعنی بیمار خود برای درمانش تصمیم گیری نماید. در کنار این بحث این امر وجود دارد که خیلی از بیماران توانایی تصمیم گیری ندارند و در چنین وضعیتی باید اطلاع رسانی مناسب به بیمار شود تا بیمار آگاهانه تصمیم بگیرد. گاهی بیمار وظیفه تصمیم گیری را به عهده پزشک می گذارد.

۳- عدالت اجتماعی و برخورداری از خدمات سلامت؛ هیچ کس نباید به هر دلیلی از دسترسی به خدمات ضروری محروم شود. اگر ما بخواهیم این سه اصل را به صورت قانونی پیگیری کنیم، نیاز به قانونگذاری داریم. نگرش دینی ما و آنچه از حقوق می شناسیم می تواند مبنای تدوین بهترین حقوق پزشکی در عالم شود بدان شرط که به این کار به صورت تخصصی نگاه کنیم، لوازم آن را بشناسیم و مسائل روزمره را پاسخگو باشیم.

دکتر صدر رییس محترم سازمان نظام پزشکی و رییس سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی پس از دکتر لنکرانی و درخصوص جامعه پزشکی و چالش های حقوقی آن به ایراد سخنرانی پرداخت و تأکید کرد:

آنچه که در این گردهمایی مورد توجه ماست چالش های حقوقی است که جامعه پزشکی با آن برخورد می کند. اگر بخواهیم پیشرفتهایی را که امروز صورت می گیرد و مایه افتخار کشور هست که اساتید و متخصصان ما، آخرین روشهای تشخیصی را در کشورمان، به بهترین شکل انجام می دهند، باید امنیت شغلی خاصی توسط قوه قضائیه که همیشه حامی ما بوده است، برای این موضوع تدبیرشود و امروزه نهادهای خاصی در امور مختلف پزشکی وارد شوند.

ممکن است مسئله دفاع از حقوق بیماران مطرح شود لکن اگر ما به جهات لازم توجه ننماییم و یا جراحان و اساتید به آن توجه نکنند، طبیعتاً حقوق بیماران در درازمدت دچار مشکل می شود.

امروزه مسائلی که در باب ارزش دیه مطرح است، به مرور ما را با وضعیت بحرانی مواجه می سازد، اساتیدی که کارمند دانشگاه هستند و حقوق دولتی می گیرند، مواجه با الزام به پرداخت بیش از صد میلیون ارشی می شوند

که برای ایشان در نظر گرفته شده که اگر در ماههای حرام باشد بیشتر نیز می شود. این درحالی است که پزشک قصد خیر و بهبودی بیمار را داشته است لذا مسائل به شکل پیچیده ای روز به روز به پیش می رود.

نکته دیگر در باب بیمه های مسئولیت مدنی است که خود مشکلات و عوارضی عدیده ای را ایجاد نموده است. بدین ترتیب که پرونده ای که رسیدگی آن یا اصدار رأی آن بیش از سه سال طول می کشد و پزشک محکوم به اخذ درصدی از ارزش یا دیه می شود، بیمه ها در این هنگام از حمایت حقوقی استنکاف می نمایند و این مشکلات جدی را ایجاد می کند. مجموعه این رخدادها اگر قطعاً با نگاه ایجاد امنیت و ارائه خدمات پزشکی و دفاع حقیقی از حقوق بیماران و سلامت جامعه نباشد و به هر دلیلی به درستی مورد تدبیر قرار نگیرد، مشکلات عدیده ای را ایجاد می کند. امید است امور مزبور بایاری ریاست محترم قوه قضائیه مورد حل و فصل واقع گردد.

حضرت آیه ... هاشمی شاهروی- رییس محترم قوه قضائیه، که با تلاشهای قبلی خود در زمینه فقه پزشکی و تحولات اساسی در قوه قضائیه به کار تخصصی و کارشناسی در همه حوزه ها اعتقاد راسخ دارند و حضور معظم له در این کنگره مؤید این واقعیت است که برای فائق آمدن بر مشکلات موجود باید در جستجوی راهکارهای جدید بود با حضور گرم و صمیمی خویش به عنوان سخنران افتتاحیه کنگره به طرح دیدگاههای خود در این زمینه پرداختند:

امروزه در علوم پزشکی گامهای بسیار بلندی برداشته شده است. پیشرفتهای علمی به دست آمده مسائل متنوعی را به عنوان مسائل مستحدثه مطرح کرده است که این مسائل نه در فقه و نه در حقوق گذشته مطرح نگشته است. این امور نیاز به اجتهاد فقهی - حقوقی دارد تا آنچه مطابق با نظام و موازین و به خصوص مصالح جامعه است، به صورت قانون و رویه قضایی درآید. ضمن این که باید از این اصول کلی تخطی نکرده و عدالت و ارزشهای اسلامی را مورد توجه قرار داده و مبانی اصولی حقوق افراد را حفظ کرد.

علم پزشکی که خود از علوم طبیعی بوده و موضوع آن انسان، جسم و روح او است، خود مستلزم ارتباط بین بیمار و پزشک است و این امر حقوقی را برای هر یک از ایشان شامل می‌شود. لذا به منظور تعریف دقیق این حقوق، لزوم وجود رشته‌ای خاص که همانا حقوق پزشکی می‌باشد، اجتناب ناپذیر به نظر می‌رسد و کلیه مسائل در این حیطة باید به صورت یک رشته مستقل جمع بندی شود.

در فرهنگ اسلامی ما، جایگاه علم پزشکی، جایگاه بسیار والایی است و اسلام با توجه خاصی که به این علم نموده، آن را منفک از سایر علوم طبیعی ساخته است. در متون و روایات اسلامی از پیامبر اکرم (ص) نقل می‌کند که علم پزشکی را هم عرض دین قرار داده و از بقیه امور تجربی تحت عنوان فنون یاد نموده است. بنابراین برجستگی و ظرافت مخصوصی برای علم قائل شده‌اند. نسبت به توسعه و پیشرفتهای جدید علوم پزشکی و زیستی باید دو نکته کلی را متذکر گردید:

۱- در رابطه با پیشرفتهای علم پزشکی و تولید موجودات زنده و ... اسلام مثل دین مسیحیت نیست که نگرانی‌هایی داشته باشد. در فرهنگ غنی اسلام خصوصاً شیعه این مسائل وجود ندارد و این پیشرفتهای ایمان بیشتر به خدا و قدرت وی را در پی دارد. اسلام تأکید بر توسعه بیشتر در همه زمینه‌ها می‌کند و منافاتی هم نه با نظام خلقت دارد نه با اعتقادات دینی ما.

۲- توجه خاص دین اسلام به این امور نباید وسیله‌ای برای از بین بردن حقوق افراد، مصالح و منافع اجتماعی شود همچون تمام پیشرفتهایی که در علوم دیگر نیز صورت می‌گیرد، نباید ضد بشری باشد. اسلام با این امر مخالف است. نباید این موارد وسیله‌ای برای از بین بردن نسل بشر شود. لذا اصل توسعه و اصل تولید علم و دستاوردهای علمی مورد تأیید نظام اسلامی است لکن در چارچوبی که ذکر گردید و این چارچوبها باید تحت عنوان رشته نوین حقوق پزشکی معین شود.

باید عنایت شود که پزشکی یک خدمت ارزنده، مقدس و مبارکی است. یک هنر است و نباید آن را بازاری کنیم. چه هنری افتخار آمیز تر و مقدس تر از حفظ جان انسانهاست. متأسفانه از بیمارستانهای ما حتی بیمارستانهایی که توسط نهادهای خود نظام مقدس ایجاد شده است گزارشاتی به ما می رسد که هیچ توافقی با آنچه ذکر شد ندارد غالباً وضعیت بدین قرار است که ابتدا بیمار حتی در وضعیت بحرانی باید مبلغی را به بیمارستان پرداخت کند و سپس بستری شود. درحالی که این امر دقیقاً نقطه مقابل لزوم حفظ حیات است. این موارد مغایر با قانون اساسی و حفظ حیات انسانها است. این بند از قانون اساسی باید محترم شمرده شده و اجرایی گردد. لذا رفتار و اخلاق پزشکی واقعاً مبتنی بر این دیدگاهها است. شعار دادن و صرفاً صحبت کردن در باب این امور فایده ای را عاید ما نمی کند بلکه باید تحت لوای مقررات، اجرایی شود، باید با تدوین قوانین محکم و کارآمد، قانونمند گردد. علاوه بر این، نباید از دستاوردهای پزشکی سوء استفاده شود. به طور مثال مجوز سقط جنین، به راحتی سبب سقط جنین نشود و نهاد اجرایی این مجوزها باید خیلی دقیق بنیان گذاری شود.

پس از سخنرانی حضرت آیه ... هاشمی شاهرودی - رییس محترم قوه قضائیه سه تن از شخصیت های برجسته علمی داخلی و خارجی سخنرانی جامع خود را ایراد نمودند. در ابتدا حضرت آیه ... دکتر سید مصطفی محقق داماد - استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و مدیر گروه فقه پزشکی در زمینه رابطه فقه و اخلاق به ایراد سخن پرداخت و سپس پروفیسور عبدالعزیز ساشادینا در خصوص حقوق و اخلاق زیستی سخنرانی خود را ایراد کرد و در پایان پروفیسور ژرار ممتو - رییس مرکز حقوق پزشکی فرانسه به تبیین تعریف و جایگاه حقوق پزشکی پرداخت.

پس از اتمام جلسه افتتاحیه کنگره، از بعد از ظهر روز نخست کنگره، برنامه پانلها و ارائه مقالات ارسالی پذیرفته شده به صورت سخنرانی آغاز گشت. عصر روز چهارشنبه به دو پانل پیوند اعضا و قتل ترحم آمیز اختصاص داشت که پس از استقرار هیأت ریسه پانل ها سخنرانان به ارائه مقالات خود پرداختند. در پانل پیوند اعضا که با

حضور مسئولین پانل دکتر ناصر سیم فروش و پروفسور ژان پنو و اعضای پانل دکتر بهرام عین اللهی، دکتر محمد علی جوادی، دکتر علی نوبخت حقیقی، دکتر مصطفی الموسوی، دکتر مصدق اسحاق، دکتر کتایون نجفی زاده و دکتر علیرضا باقری آغاز شد، ابتدا پروفسور ژاک بوریگان از فرانسه در زمینه مسئولیت جراح به ایراد سخنرانی پرداخت و سپس پروفسور ژان پنو، دکتر علیرضا باقری، دکتر مصطفی الموسوی، دکتر سعید خامنه، دکتر سید رضا موسوی و ... در زمینه موضوعاتی با عناوین «رویکرد اتحادیه اروپا نسبت به قاچاق اعضاء»، «بررسی قوانین پیوند اعضاء در کشورهای آسیایی»، «پیوند اعضاء و چالش های حقوقی و اخلاقی آن»، «تأملی مجدد در موضوع شناسی مرگ مغزی از منظر اخلاق و حقوق پزشکی»، «منابع تأمین عضو پیوندی» و ... به ایراد سخنرانی پرداختند .

پانل قتل ترحم آمیز نیز در بعدازظهر روز نخست با حضور مسئولین پانل جناب آقای دکتر سید مصطفی محقق داماد و پروفسور برناریولک و اعضای پانل، دکتر اردشیر امیر ارجمند، دکتر هادی وحید، دکتر سروش دباغ، دکتر احمد حسین المقداد و دکتر آگوس پوروادیان تو برگزار شد. جمعی از پزشکان و حقوقدانان با موضوعات «بررسی اتانازی داوطلبانه غیرفعال از منظر اخلاق راس»، «اتانازی، تقاضای بیمار و خودمختاری»، «قتل ترحم آمیز در نظام حقوقی ایران؛ جرم انگاری یا جرم زدایی» و ... به ارائه مقالات خود پرداختند.

صبح روز دوم کنگره که کار سنگینی به همراه داشت و بیشترین مقالات و سخنرانیها را به خود اختصاص داده بود به ریاست دکتر سید شهاب الدین صدر و پروفسور ژرار ممتو و اعضای پانل دکتر عباس کریمی، دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، دکتر محمد رضا احمدی، پروفسور ژاک بوریگان، دکتر مهرزاد کیانی و دکتر محمود عباسی آغاز شد و در بخش مسئولیت پزشکی از دیدگاه فقه و حقوق موضوعه با سخنرانی استادانی چون پروفسور آگوس پوروادیان تو، دکتر نورالدین پیرمؤذن، دکتر عباس کریمی، دکتر مهرزاد کیانی، دکتر محمد روشن، دکتر محمود عباسی و خانم سمیرا محمدی با موضوعات «جایگاه مسئولیت پزشکی در نظام حقوقی اندونزی»، «نقش پارلمان های کشورهای اسلامی در تأمین حقوق پزشکی»، «اعمال قاعده غرور در خصوص مسئولیت مدنی

ناشی از انتقال بیماریهای واگیردار»، «قصور پزشکی از منظر کارشناسی»، «بررسی فقهی - حقوقی انتقال بیماری از طریق تماس جنسی» و مطالعه تطبیقی مسئولیت ناشی از خون های آلوده در نظام حقوقی ایران و فرانسه همراه بود همچنین بخش دوم پانل مسئولیت پزشکی تحت عنوان «مسئولیت پزشکی و اخلاق» با حضور اعضای پانل جناب آقای دکتر امیر حسین آبادی، دکتر سید حسین حسینی، پروفیسور عبدالعزیز ساشادینا، دکتر نورالدین پیرمؤذن، دکتر رضا شیاری و دکتر محمد حسن عابدی و سخنرانی دکتر محمد علی جوادی، دکتر عباس عباس زاده، دکتر محمد حسین عزیزی، دکتر سودابه جولایی و دیگران با موضوعاتی چون «انتظار بیمار از پزشک»، «اخلاق پزشکی در فوریتها و بحرانها»، «پیشینه اخلاق پزشکی در برخی آثار کهن طبی و ادبی ایران»، «اهمیت آموزش اخلاق حرفه ای» و ... ادامه یافت.

عصر روز پنجشنبه ابتدا پانل شبیه سازی انسان به ریاست دکتر ایرج فاضل و پروفیسور عبدالعزیز ساشادینا برگزار گردید اعضای دیگر پانل آقایان دکتر احمد جلالی، دکتر امیدوار رضایی، دکتر ابراهیم بیگ زاده، دکتر حمیدگورابی، دکتر سید حسن اسلامی و دکتر ابراهیم کامل یوسف الرامحی بودند و در این پانل مقالات ذیل «شبیه سازی انسانی در پرتو اقدامات یونسکو»، «فقه اسلامی و پدیده شبیه سازی انسان»، «رویکرد کشورهای اسلامی به شبیه سازی انسان»، «شبیه سازی از منظر حقوق بین الملل»، «شبیه سازی از منظر حقوق بشر»، «دفاعیه ژنتیکی و چالش های اخلاقی آن»، «نگرشی بر مطالب مرتبط با شبیه سازی در آثار شهید مطهری» توسط دکتر احمد جلالی، دکتر سید شهاب الدین صدر، دکتر ابراهیم کامل یوسف الرامحی، دکتر ابراهیم بیگ زاده، دکتر محمد علی صلح چی، دکتر عبدالحسین کاظمی و دکتر محمد ربانی ارائه گردید.

جلسه اختتامیه کنگره با ایراد سخنرانی دکتر غلامحسین الهام، وزیر محترم دادگستری، دکتر زالی، رئیس محترم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و دکتر محمود عباسی **دبیر علمی کنگره و** رئیس محترم مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی و قرائت قطعنامه پایانی نخستین کنگره بین المللی حقوق پزشکی همراه بود.

دکتر الهام - وزیر محترم دادگستری در جلسه اختتامیه کنگره به بیان دیدگاههای خود در زمینه حقوق پزشکی پرداخت و تأکید کرد: «طب و حکمت یک آمیزش جدی و قدیمی با هم دارند. بیش از هر دوره ای گمان می شود که نیاز هست بین این دو زیر گروه پیوند های عالمانه و سیستماتیک برقرار شود. باید توجه شود که یک بحث فلسفی وجود دارد که قدرت تکنولوژی و علوم جدید را بر کدام توسن باید راند؟ بر توسن رام دین و اخلاق و معنویت و فطرت انسانی باید حرکت کند و یا بر اسب چموشی که به دنبال حادثه آفرینی علمی است و از نظر توسعه علمی ماجراجوست. البته بسط علم همیشه ارزنده است اما علم و نشانیدن این قدرت بر توسن اخلاق و نظام اجتماعی، امر سنگینی است. مهم این است که به کجا برویم. به نظر این روال را باید با هم همگن کنیم و گرنه با بحرانهای سنگینی مواجه خواهیم بود.

از امروز باید نظام حقوقی مان را کامل کنیم و و نظامهای علمی را جهت دار پیش ببریم.

بنابراین در جایگاه نماینده وزارت دادگستری اعلام آمادگی می کنم که کار گروههای مشترکی بین حوزه های مختلف علوم پزشکی و دوره های متعدد آن در همه بحثهای مبتلابه برپا نموده، با کارشناسان متعدد در بخشهای علمی و اجتماعی و با یاری جرم شناسان، یک کار گروه مشترک را آغاز نماییم. بدین وسیله مبانی نوین را تا حد ممکن به طور قانونمند به پیش ببریم. هم امنیت اجتماعی و هم امنیت حقوقی برای پزشکان، عالمان و دانشمندان ایجاد کنیم. امیدوار هستیم خروجی این گونه فعالیتها، ایجاد یک منشور مشترک و واحد حقوقی و تدوین نظام جامع قانونی در عرصه حقوق پزشکی با تبیین مبانی اخلاقی آن باشد.»

دکتر زالی رییس کنگره پس از ایراد سخنرانی دکتر الهام در جلسه اختتامیه کنگره تأکید کرد: «به نظر می رسد حقوق پزشکی از بخشهای غفلت شده است که اکنون مورد عطف و التفات بخشهای مختلف علوم انسانی و آکادمیک قرار گرفته است. امیدواریم نتایج این پانلها به صورت یک پروتکل اجرایی برای هم دستگاه قضایی و هم بهداشت و درمان کشور طراحی شود تا بتوانیم از آنها برای صیانت از حقوق بیماران، بازسازی اعتماد میان

صاحبان حرف پزشکی و مصرف کنندگان خدمات نظام سلامت بهره برداری کنیم. کشور ما کشوری است که مستغنی از فرهنگ بیگانه است و با توجه به آموزه های دینی و فرهنگ ملی مان این امکان را داریم که بتوانیم با فرهنگ خود اتکایی که در نسل جوان متبلور شده بتوانیم در زمینه حقوق پزشکی فارغ از همه جریانات سکولار که در دنیا وجود دارد یک الگوی نوین که تلفیقی از ایدئولوژی روشن و جهان بینی مستدل اسلامی است را همراه با آموزه های ملی مان، به عنوان الگویی بی بدیل برای جهانیان عرضه کنیم.

نگاه و تدوین اخلاق حرفه ای از مباحث بسیار مهمی است که باید به عنوان یک رویکرد نوین آموزشی در تاروپود وجود صاحبان حرف پزشکی، به خصوص پزشکی که با مردم محشور هستند و با آحاد جامعه یک نوع ارتباط اجتماعی فراگیر را برقرار می کنند، مورد توجه قرار گیرد. باید از همان ابتدا در وجود و رفتار حرفه ای ایشان ملکه شود و با گذاشتن دو واحد اخلاق پزشکی این امر محقق نخواهد شد. این باید جزئی از حرفه، روش و منش صاحبان حرف پزشکی درآید. روشهای متعارف موجود برای آموزش اخلاق پزشکی هم باید متحول شده و تغییر کند.

از آنجا که در زمینه حقوق پزشکی در کشور، امروزه افراد صاحب نظر بسیار کم هستند لازم است دانشگاه به تربیت افرادی در این حوزه مبادرت ورزد. حقوق پزشکی از شاخه های بین رشته ای حقوق است و در این راستا درس نامه و کریکولومی در مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه تدوین شده است که واجد دو بخش است؛ بخش نخست کارشناسی ارشد (MS) که مباحث حقوقی، فقهی و قضایی در آن مطرح شده و برشهایی از اخلاق زیستی را شامل می شود که اصولاً برای رشته های مرتبط انسانی به خصوص حقوق مهیا شده است. ۲- در زمینه (PHD) این رشته نیز امیدواریم مورد توجه و اهتمام جدی قرار گیرد تا ما بتوانیم پایان نامه های خوبی در زمینه سلامت داشته باشیم. البته یک پیشنهاد نیز وجود دارد که برگزاری یک دوره پودمانی تحت عنوان (MPH) حقوق پزشکی است که جناب آقای دکتر عباسی و همکارانشان آن را طراحی کرده اند که از سال آینده

تعدادی از پزشکان عمومی و کارشناسان ارشد حقوق در قالب یک دوره یک ساله MPH که دوره توانمند سازی است در بخشهای مدیریتی به عنوان MPH حقوق پزشکی هم پذیرفته خواهند شد. امید است این کار با همکاری دانشگاه علوم قضایی هر چه سریعتر انجام شود».

پس از سخنرانی ریاست دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دکتر محمود عباسی دبیر علمی کنگره با ارائه نمایی کلی از فعالیتهای مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی و همچنین گزارش برگزاری نخستین کنگره بین المللی حقوق پزشکی به جمع بندی نهایی و دستاوردهای کنگره پرداخت. وی در بخشی از سخنان خود تأکید کرد: «به رغم پیشرفت کشور در حوزه های علوم پزشکی، عقب ماندگی ما در رشته های اخلاق پزشکی، حقوق پزشکی و فقه پزشکی انکارناپذیر است. با اعتقاد به این کاستی در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال ۱۳۸۵ اقدام به تأسیس مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی نمودیم که متشکل از پنج دپارتمان در زمینه تاریخ پزشکی، اخلاق پزشکی، فقه پزشکی، حقوق پزشکی و پزشکی قانونی است. این امر موجب هم اندیشی میان فیلسوفان، متألهان، حقوقدانان، پزشکان، مورخان و فقها برای یافتن پاسخهای متناسب با فرهنگ و اندیشه اسلامی برای موضوعات و معضلات اخلاقی و حقوقی در حوزه پزشکی شده است. هم اکنون در دوره فلوشیپ اخلاق زیست پزشکی این امکان را فراهم آورده ایم که فقیه، فیلسوف، حقوقدان و پزشک در کنار یکدیگر بنشینند و به تعامل فکری و تعاطی افکار و آراء و نظریات خود بپردازند. از تلاشهای صورت گرفته در مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی در سال ۱۳۸۵ برگزاری هشت کارگاه تخصصی در زمینه های اخلاق در پژوهش، اخلاق در پزشکی و سه کارگاه در حوزه حقوق پزشکی، و برگزاری هفت پانل ویژه چالش های اخلاقی و حقوقی در کنگره های بین المللی بوده است. به دنبال پیگیری دانشگاه به خصوص همت بلند ریاست محترم دانشگاه و مقام محترم وزارت، دوره کارشناسی ارشد اخلاق پزشکی طراحی و به تصویب رسیده و ما امیدواریم که بتوانیم برای ترم آینده تحصیلی در این رشته دانشجو بپذیریم. همچنین مرکز به طراحی دوره کارشناسی ارشد حقوق پزشکی

با همکاری دانشکده علوم قضایی مبادرت ورزیده که در جریان تصویب است و امیدوار هستیم در آینده ای نزدیک بتوانیم در این رشته نیز اقدام به پذیرش دانشجو نماییم. از اقدامات چشمگیر مرکز در سال ۸۵، طراحی، تصویب و راه اندازی اولین دوره اخلاق زیست پزشکی بوده است. فراگیران این دوره به سطح بالایی از اندیشه و عمل رسیده اند. همچنین دوره MPH اخلاق و حقوق پزشکی را برای پزشکان عمومی طراحی کرده ایم که با توجه به اینکه کارشناسی ارشد حقوق نیز معادل دوره های پزشکی حرفه ای است می توان با تعامل با قوه قضائیه، جمعی از قضات دادگستری دوره یکساله MPH را بگذرانند و مسئولیت قضاوت در حوزه پزشکی و دارویی را به عهده گیرند.

محور اخلاق و حقوق پزشکی در همه جوامع و کشورها، حقوق بیماران است. برای ایجاد بستری جهت مهیا شدن عدالت، باید به حقوق بیماران و هم حقوق پزشکان به طور توأمان توجه کرد. در این راستا ما برای اولین بار در کشور و خاورمیانه، کمیته های اخلاق و معنویت در بیمارستانها و مراکز درمانی تابعه دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی را راه اندازی کرده ایم که به دو محور عمده توجه دارد: ۱- تکیه و توجه به حقوق بیماران و ۲- بسط و گسترش اخلاق و معنویت در بیمارستانها و مراکز درمانی.

وی در ادامه سخنان خود ضمن تشکر و قدردانی از همه مسئولین و دستگاهها و اندیشمندان حوزه های مختلف تأکید کرد مسلماً بدون مدد و یاری این عزیزان برگزاری چنین کنگره عظیمی میسر نبود و من از تک تک عزیزانی که ما را در برگزاری مطلوب این کنگره یاری رسانیده اند صمیمانه تشکر و قدردانی می کنم. از ریاست محترم قوه قضائیه، حضرت آیه... هاشمی شاهرودی که با حضور متمن و متبرک خویش بر غنای فکری کنگره افزودند و زمینه تحولی اساسی در این زمینه را فراهم ساختند ممنون و سپاسگزاریم. از ریاست محترم دیوانعالی کشور، دادستان محترم کل کشور معاونین محترم قوه قضائیه خصوصاً جناب آقای دکتر جمشیدی که انصافاً زمینه تعامل سازنده بین جامعه پزشکی و حقوق را در این کنگره فراهم ساختند ممنون و سپاسگزاریم. از ریاست

محترم دیوان عدالت اداری، وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، رییس محترم سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی، رییس سازمان نظام پزشکی، حضرت آیه ... جناب آقای دکتر محقق داماد - رییس محترم کمیته علمی کنگره، قضات، حقوقدانان، پزشکان، فلاسفه، فقها و میهمانان خارجی کنگره خصوصاً جناب آقای پروفسو ساشادینا استاد دین شناسی و اخلاق زیستی دانشگاه ویرجینیا، پروفسو ممتو - رییس مرکز حقوق پزشکی فرانسه، پروفسو ربوریکان - مشاور حقوقی شورای اروپا، پروفسو پورودیانتو - رییس سازمان نظام پزشکی اندونزی - دکتر الموسوی - رییس اتحادیه پیوند اعضاء مدیترانه شرقی و سایر مهمانان خارجی کنگره، اساتید بزرگواری که مسئولیت پانل ها را پذیرفتند. دانشجویان و طلاب عزیز که در کنگره شرکت کردند، سخنرانان و ارائه دهندگان مقالات ارزنده علمی و همه اعضای محترم کمیته اجرایی کنگره ممنون و سپاسگزاریم و در نهایت می بایست تشکر ویژه ای داشته باشیم از جناب آقای دکتر زالی - ریاست محترم دانشگاه که با همت بلند و نگاه ویژه این کنگره را هدایت و حمایت کردند.

و بالاخره لازم است توجه شما عزیزان، اساتید بزرگواری و حضار محترم را به قطعنامه پایانی کنگره دعوت کنم که چشم انداز روشنی از حقوق پزشکی را در جامعه به نمایش می گذارد:

قطعنامه پایانی کنگره

نظر به اینکه حقوق پزشکی به عنوان گرایشی نو از رشته های حقوقی بر محور توازن در رابطه اعتماد آمیز پزشک و بیمار شکل گرفته و با تکیه بر حقوق بیماران در جستجوی عدالتی پایدار در این زمینه است، می بایست مورد اهتمام جدی مسئولین و دست اندرکاران دستگاه قضایی، جامعه حقوقی و پزشکی کشور قرار گیرد. بدیهی است که این رشته نوپا، حلقه پیوند و پل ارتباطی مناسبی میان جامعه حقوقی و جامعه پزشکی کشور است تا این دو مجموعه بتوانند به نحو مطلوبی با یکدیگر گفتگو و تعاملی سازنده داشته باشند. این مهم به عنوان یکی از

ضرورت های اساسی جامعه که برای نخستین بار از سال ۱۳۸۴ به طور رسمی در دپارتمان حقوق پزشکی مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی مورد توجه و اهتمام جدی مسئولین دانشگاه قرار گرفته ، بستر مناسبی جهت بسط و گسترش عدالت در رابطه پزشک و بیمار تلقی می گردد و می بایست برای تعمیق آن در جامعه همت گماشت.

مسلماً این حرکت بنیادین بدون تلاش و اهتمام جدی اندیشمندان حوزه های معرفتی مرتبط با حقوق پزشکی و تعاطی افکار و آراء دانشمندان و خردورزان این حوزه ها به بار نخواهد نشست.

به منظور دستیابی به اهداف فوق، مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، با همکاری و مساعدت برخی از دانشگاهها و مؤسسات علمی و پژوهشی داخلی و خارجی، اولین کنگره بین المللی حقوق پزشکی را با حضور دانشمندان و اندیشمندان حوزه های معرفتی فقه، فلسفه، حقوق و پزشکی که بیشترین نقش و تأثیر را در فراهم نمودن اهداف حقوق پزشکی دارند در بیست و سوم و بیست و چهارم آبان ماه ۱۳۸۶ برگزار نمود . این اقدام با استقبال پرشور حقوقدانان، فقها، فلاسفه، پزشکان و دانشجویان این رشته ها مواجه شد و حضور و سخنرانی مغتنم حضرت آیه ...هاشمی شاهرودی، رییس محترم قوه قضائیه، جناب آقای دکتر کامران باقری لنکرانی، وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جناب آقای دکتر سیدشهاب الدین صدر، رییس محترم سازمان نظام پزشکی و رییس سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی در جلسه افتتاحیه و نیز سخنان ارزشمند جناب آقای دکتر غلامحسین الهام، وزیر محترم دادگستری در جلسه اختتامیه این کنگره و دیگر مسئولین و دست اندرکاران نظام، تأکیدی است بر اهمیت اهدافی که کنگره در جستجوی آنست.

از این رو شرکت کنندگان و دست اندرکاران کنگره، ضمن قدردانی از تلاشهایی که تاکنون صورت گرفته، چشم انداز آینده حقوق پزشکی را روشن ارزیابی می نمایند، و توجه و اهتمام به نکات محوری ذیل را به عنوان

بندهای قطعنامه پایانی کنگره ضروری انگاشته، همیاری دولتمردان، سیاستمداران، حقوقدانان، پزشکان و دستگاههای ذیربط را جهت دستیابی به این اهداف ضروری می دانند:

۱- نظر به اینکه «حقوق بیماران» از نکات اساسی مورد توجه حقوق پزشکی است با راه اندازی و تشکیل «کمیته های اخلاق و معنویت» که با تکیه بر دو محور بنیادی تأمین حقوق بیماران و بسط و گسترش اخلاق و معنویت در بیمارستانها و مراکز درمانی تابعه دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی شکل گرفته، پیشنهاد می شود راه اندازی چنین کمیته هایی در مراکز درمانی سراسر کشور در دستور کار مسئولین و دست اندرکاران امر قرار گیرد.

۲- با توجه به تأکید ریاست محترم قوه قضائیه در سخنرانی افتتاحیه کنگره مبنی بر اهتمام بر اجرای کامل اصول معطل مانده قانون اساسی در زمینه تأمین خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت های پزشکی و با عطف نظر به اصل بیست و نهم این قانون، کنگره پیشنهاد می کند که مسئولین امر، تحقق این مهم را سرلوحه برنامه های خود قرار دهند تا هر ایرانی بیمار و نیازمند به خدمات بهداشتی و درمانی بتواند از این حق همگانی بهره مند گردد.

۳- نظر به اهمیت موضوع حقوق پزشکی و تأکید ریاست محترم قوه قضائیه بر نیاز مبرم کشور به راه اندازی دوره آموزشی حقوق پزشکی در سطح تحصیلات تکمیلی و با توجه به وجود دپارتمان تخصصی حقوق پزشکی و طراحی و تدوین برنامه و کریکولوم دوره کارشناسی ارشد حقوق پزشکی که به تأیید شورای آموزشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی رسیده و در انتظار تصویب نهایی آن در مراجع ذیربط قانونی است، انتظار می رود نسبت به تصویب نهایی و راه اندازی آن تسریع به عمل آید.

۴- نظر به اینکه علم پزشکی همواره در حال تحول و تطور است و چالش های جدیدی فراروی جامعه قرار می دهد و قوانین و مقررات پزشکی و دارویی نیز متناسب با نیازهای امروز جامعه پزشکی نیست لذا

پیشنهاد می شود که وزارتین بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دادگستری با تشکیل کمیسیون ویژه ای نسبت به تهیه و تدوین پیش نویس یک لایحه جامع و مانع پزشکی و دارویی همت گمارند.

۵- نظر به اهمیت و ضرورت وجود «کمیته ملی مشورتی اخلاق و حقوق پزشکی» که بتواند متناسب با پیشرفت فناوری های نوین زیست پزشکی به ارائه راهکارهای تقنینی، اجرایی و قضایی پردازد، پیشنهاد می شود تشکیل این کمیته متشکل از اندیشمندان و صاحب نظران حوزه های فقه، فلسفه، حقوق، اخلاق و پزشکی مورد اهتمام جدی مسئولین ذیربط قرار گیرد.

۶- نظر به اینکه کشورهای اسلامی در زمینه مباحث اخلاق زیستی و حقوق پزشکی دارای دیدگاههای مشترکی هستند و لازم است که در قبال اخلاق زیستی سکولار مواضع خود را هماهنگ نمایند، کنگره پیشنهاد می نماید با همکاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، «شبکه اخلاق و حقوق زیستی کشورهای اسلامی» تشکیل شده و جایگاه آن در سازمان کنفرانس اسلامی تعریف شود.

۷- با توجه به کاوشهای علمی در عرصه حقوق پزشکی به ویژه با تمرکز بر چهار محور پیوند اعضا، مسئولیت پزشکی، قتل ترحم آمیز و شبیه سازی انسان که از موضوعات محوری کنگره بوده و هم چنین سخنرانیها و جلسات پرسش و پاسخ به عمل آمده در کنگره، موارد زیر به عنوان یافته ها و بایسته های ضروری توصیه می گردد:

الف- در زمینه پیوند اعضا، نظر به اینکه تلاش های علمی متخصصین کشور، ایران را در جایگاه چندکشور برتر جهان قرار داده و تلاش آنان به عنوان مدل ایرانی پیوند اعضا در جهان شناخته شده است، پیشنهاد می شود راهکارهای مناسب قانونی به منظور ترویج هدیه ی ایثار و ناشناخته ماندن اهدا کننده و گیرنده عضو تهیه و تدوین گردد. بدین ترتیب تأسیس «بنیاد ملی پیوند اعضا» به منظور برون رفت از چالش های موجود ضرورتی انکارناپذیر است.

ب- با توجه به ارزشهای حاکم بر جامعه ایرانی - اسلامی در زمینه قتل ترحم آمیز پیشنهاد می شود جهت جلوگیری از انحراف متخصصین و کادر درمانی و رفع نگرانیهای موجود تدابیر تقنینی لازم اتخاذ گردد.

ج- در زمینه شبیه سازی انسان با توجه به ملاحظات اخلاقی - دینی، اجتماعی و جرم شناختی و به منظور جلوگیری از انحراف دانشمندان این حوزه پیشنهاد می شود در شرایط کنونی شبیه سازی تولید مثلی انسان ممنوع و جرم انگاری شود و پژوهش در زمینه شبیه سازی درمانی نیز با رعایت ملاحظات اخلاقی، قانونمند گردد.

د- در زمینه مسئولیت پزشکی به مثابه یکی از مباحث پیچیده حقوقی و گستردگی دایره شمول آن به واسطه ظهور فناوری های نوین زیست پزشکی و عدم تناسب قوانین و مقررات موجود، اتخاذ تدابیر لازم تقنینی پیشنهاد می شود.

۸- نظر به اینکه حقوق بیماران به عنوان یکی از نکات محوری مورد توجه در حقوق پزشکی، از اهمیت انکارناپذیری برخوردار است و از طرفی با توجه به گستردگی مسائل مبتلابه جامعه در این خصوص، پیشنهاد می شود کنگره بعدی حقوق پزشکی مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی به «حقوق بیماران» اختصاص یابد.